
Butlletí

del

Centre Excursionista de Catalunya

- CLUB ALPI CATALA -

Acampades i excursions per l'Alt Pirineu

VUIT DIES DE CAMPAMENT A LA VALL DE LLOSÀS

ENS trobem a mitjans de juliol del mil nou-cents trenta. Ha passat un any des de l'acampada a la vall d'Astós i les excursions a la punta Suelza i al massís calcari, descrites en les anteriors ressenyes d'aquest cicle (1). El roig i l'ocre dels dies tardorals, i la blancor d'una hivernada crua i tempestuosa, s'han succeït a muntanya.

I amb l'estiu retorna l'època de les colles nombroses i animades, la vida al ple aire, l'optimisme de les diades llargues, l'alegria de les valls gemades, les praderies florides i els estanys emmiralladors. És l'època del camping, amb el seu viure intensament muntanyenc.

(1) *Acampades i excursions per l'Alt Pirineu. Vuit dies de campament a la vall d'Astós*, per Josep M.ª Guílera (BUTLLETÍ DEL C. E. DE C., núm. 431, abril de 1931).

Acampades i excursions per l'Alt Pirineu. De la vall d'Astós a la d'Ordesa per la punta Suelza i el massís calcari, per Josep Puntas (conferència llegida al CENTRE el 21 de novembre de 1930).

La Secció d'Esports de Muntanya, persistent en la tasca de donar a conèixer les regions poc freqüentades, bo i facilitant-hi l'accés i l'estada amb la màxima rapidesa, economia i comoditat, ha decidit establir un campament a la vall de Llosàs, als vessants meridionals del massís de La Maladeta, i fer, a continuació, la travessia del massís de Neouvielle i una visita a la gruta gelada de Casteret.

VALL DE VALLIBIERNA

Són les deu del matí del dia 13 de juliol quan, després d'una nit de viatge, la nombrosa caravana recorre el ja tan conegut camí de la vall de l'Éssera. El voluminós equipatge, transportat per una llarga corrua de cavalleries, indica prou bé que ens dirigim a instal·lar un campament.

Mig endormiscats encara, deixem a l'esquerra el pont de Cubere i, poc més enllà, empenem una molt dura pujada per tal d'entrar a la vall de Vallibierna. L'hora és calorosa, el sol cau de ple, l'aire sembla que talment es palpa i la pineda exhala l'aroma penetrant dels dies més forts d'estiu.

La vall de Vallibierna és, per excepció, un lloc frondós i ubèrrim enmig d'aquestes terres aspres i enterques de La Maladeta. Entre les serralades que mostren arreu el granit al descobert, o les valls on solament l'herbei arrela, la de Vallibierna, ampla i poblada de boscuries, posa una nota de vida i d'alegria com si no li arribés la maladicció llegendària que ha donat nom al massís.

Sobretot, en la seva unió amb la vall d'Aragüells, la pineda, els plans herbats i els corrents d'aigua es combinen en efectes bellíssims de parc natural, i el lloc fóra ben a propòsit per a sojornar-hi si no es trobés encara massa a Ponent i, per tant, allunyat dels pics de la cresta de les Tempestats.

Suaument continuem remuntant la vall, i entrem a la comarcada de Llosàs, en la part inferior de la qual, entre la vall de Vallibierna i l'estany de Llosàs i enmig d'un paisatge ample i descobert, però de caient quelcom trist, les taques blanques d'una dotzena de tendes assenyalen, després d'unes hores d'actiu treballar, la situació del campament oficial de la Secció d'Esports de Muntanya. Prop de les nostres, planten també la seva tenda els amics Mis, Balaguer i Davins, del Centre Excursionista Barcelonès.

PICS DE VALLIBIERNA

3.067 m. - 3.055 m.

A dos quarts de cinc del matí, per primera vegada, es toca diana al campament. Una diana que tot just desperta, puix que els caçaires no ens permeten d'emprar procediments d'excessiva sonoritat. Els campadors van sortint de les tendes. Respiren a ple pulmó l'aire frescal del matí, esplaien la mirada, i acaben fixant-la amb confiada expressió - com a sobre presa segura - en els pics erms i grisosos de Vallibierna, que dominen la comarcada en el costat SE.

El dalit del primer dia i la perspectiva d'una ascensió fàcil i no cansada, d'un itinerari interessantíssim i d'un dia esplèndid, animen gairebé a la totalitat dels excursionistes a prendre part a l'ascensió.

Abandonem el campament i ens dirigim vers una barrancada molt ampla, faixada de banda a banda per la neu, i oberta al Nord dels propis cims de Vallibierna.

Tot pujant per la regió dels aplevats i dels arbres, va concentrant-se la dispersa caravana, la qual, en filera índia, travessa l'extensió nevada, bastant dura perquè encara no hi ha tocat el sol, i amb una escalada de pocs moments guanya el punt més baix de la inflexió que forma la cresta que uneix els pics de Vallibierna amb el gros del massís de La Maladeta.

Ja poc després de sortir del campament, uns companys s'han separat de nosaltres per seguir una via diferent: l'ascensió directa al pic baix, per l'aresta NO. Ara tornem a dividir-nos. Mentre els uns pujarem per la cresta, els altres prefereixen travessar-la i marxar tallant de flanc els seus vessants de Llevant. Als 15 minuts, en tórcer cap a Ponent, la cresta perd el caràcter de tal, i, per una carena estreta i d'inclinats aiguavessos, que també han anat a guanyar els nostres companys, arribem amb facilitat al cim superior de Vallibierna, on ens reunim els tres grups que han pujat per diferents itineraris.

A Llevant, a Migjorn i a Ponent la vista s'estén fins a llunyans horitzons. Vers el S. són serres suaus i muntanyes baixes, rasos de pasturatges i terres habitades. A Llevant i a Ponent un sens fi de cims alterosos els quals ofereixen en llurs vessants grans extensions de neu. Cap a Llevant muntanyes del Pallars i de l'Aran i el Montarto de Caldes. Cap a Ponent pics francesos i aragonesos: Posets, Perdiguero, Perdut, Grand Batximala.....

De cara al N. el cop de vista és únic. L'espectacle de les muralles, tarteres i crestes de la regió de Llosàs, de ple a ple, de front a front, està reservat, per privilegi especial de la seva situació, al pic de Vallibierna. L'orientació de La Maladeta, en angle agut a la direcció general del Pireneu, i el trobar-se el massís separat de la carena fronterera, amaguen a l'esguard dels altres cims les regions de Llosàs i de Vallibierna, que tan solament coneix també, llunyament i parcial, l'apartat Posets.

Jo guardava dels vessants meridionals de La Maladeta l'aspre record d'un desballestament rocós de proporcions gegantines, i d'un paisatge desolat, esquerp i agressiu. Ara, aquest record s'endolceix una mica per obra de la neu - excepcionalment abundant - que cobreix tot el vessant des del peu de la cresta de les Tempestats fins a sobre mateix de l'estany de Llosàs i amaga grans extensions del tarteram inacabable i caòtic.

Del grup que ha ascensionat directament el pic inferior, l'Estasen i l'Oliveras, als quals s'ajunta En Queralt, tornaran al campament per Tuca Arnau i Tuca Blanca, dos cims que es troben a Ponent del Vallibierna. Els altres, sadollats d'horitzons llunyans i de pics terribles, preferim baixar a la regió trista de Rio Bueno, franquejar el coll de Vallibierna i anar a cercar la bellesa placèvola i recollida dels estanys. Els de Vallibierna són dos, i, malgrat que es troben molt a prop, llur aspecte és ben diferent. Mentre en el més alt la superfície tranquil·la pren un color blau i les petites ones besen unes voreres herbades, a l'inferior l'envolten, per voreres, coronises de neu, i grans blocs de gel neden en el llac. Són deixalles de l'hivern, contra les quals lluita l'aigua de l'estany, que vol sortir a veure el cel, com la del seu germà de més amunt. En abandonar-les, la visió de la vall de Vallibierna ens reconforta. Tot baixant al campament la dominem en enfilada oberta, assolellada, negrejan de pinedes als faldars, verdejan de prats en les vores del riu...

A les dues de la tarda entrem al campament. La primera jornada ha estat encertadíssima: curta, per tal que servís d'entrenament, i interessant per la bellesa del paisatge i pel coneixement adquirit de la regió.

Horari:

- 5 h. 45 m. Sortida del campament.
- 7 h. 30 m. Arribada cresta N. Vallibierna.
- 8 h. 05 m. Sortida.

- 8 h. 35 m. Pic superior de Vallibierna.
- 8 h. 45 m. Pic inferior de Vallibierna.
- 10 h. 45 m. Sortida pic de Vallibierna.
- 11 h. 30 m. Sota del coll de Vallibierna.
- 12 h. 15 m. Sortida (descans).
- 12 h. 40 m. Estanys de Vallibierna.
- 13 h. 10 m. Sortida.
- 14 h. 05 m. Campament.

Els horaris d'aquesta excursió no poden ésser considerats com a normals, degut a la quantitat extraordinària de neu que cobria els vessants i que modificava les condicions habituals de la muntanya. En els descens des del pic Margalida i el coll de Corones segurament s'haurà de comptar més temps que el que nosaltres esmerçarem.

ASCENSIONS ALS PICS RUSSELL I MARGALIDA

3.201 m. - 3.258 m.

Per al dia d'avui teníem uns plans de gran envergadura: ens proposàvem d'ascensionar el Russell i seguir tota la cresta de les Tempestats fins al pic d'Aneto.

Però el temps es presenta insegur. Les boires embolcallen els cims, i algun núvol d'aspecte no massa tranquil·litzador enfosqueix el cel. Resolem, doncs, sortir el més prompte possible per intentar l'ascensió al Russell. Després, el temps decidirà.

Mitja hora més amunt del campament es troba l'estany gran de Llosàs, al qual aflueixen la barrancada de la pròpia ribera de Llosàs, a Llevant, i la que prové de la bretxa que uneix aquesta regió amb la de Corones, al NO.

L'estany gran de Llosàs és sovint el punt de bifurcació dels nostres itineraris i de separació dels nostres grups. Per la barrancada de Llevant es va al coll dels Buquetins i als pics Russell, Margalida i de les Tempestats; per la barrancada de la bretxa, al propi pic de les Tempestats, a Corones i a l'espatlla d'Aneto.

Amb pas ràpid i seguit, per tal d'arribar al cim abans que el mal temps ens ho impedeixi, l'Estasen, l'Oliveras, En Guilera, En Roig, En Brunet, En Rovira, En Mis i jo marxem per la neu a abordar la roca sota la cresta de les Tempestats, entre el pic Russell i la bretxa del mateix nom. Allí comença una fàcil coronisa, que ratlla diagonalment la muralla fins al peu d'una canal, per on atenyem el cim.

A Llevant del Russell, dos-cents metres enllà, es redreça un robust contrafort, que forma el pic inferior. El trajecte de l'un a l'al-

tre pic s'ha de fer amb compte, davallant per roques poc segures, travessant la part superior d'una canal plena de neu, franquejant uns petits estreps i seguint les amples coronises de la banda de Migjorn.

Per la seva situació avançada, el pic inferior és el més ben situat per a dominar - ara entre núvols i boires - les sotalades de Llosàs, Vallibierna, Río Bueno i les Salenques.

Retornats al Russell, ens sentim posseïts d'un optimisme tan excessiu que comencem a seguir la cresta de les Tempestats cap al pic Margalida.

En el seu recorregut fins a la bretxa Russell, la cresta de les Tempestats no és gens difícil, i, en molts llocs, ni el nom de cresta li és adient. A la dreta, les parets cauen a profunditats pregoníssimes, i la roca és llisa i completament vertical, però la gran amplària de la carena treu als abismes tot motiu de preocupació.

És el temps el que torna a inquietar-nos. Marxem dins d'una boira que passa ràpida, empesa pel vent subtil i glaçat i com més va, més anem tement que a sobre s'estigui preparant una cosa pitjor, que no és de bon esperar al fil de les carenes.

Dalt de la bretxa, ens donem compte que la cosa canvia. S'ha acabat el fàcil carenejar. Enfront nostre, la cresta cau a un tallat profund de dretes parets.

Després de despenjar-nos uns quants metres, seguim una canal que, en baixar cap al SO., ens mena a una coronisa per on se circula bé i on reprenem la direcció paral·lela a la cresta. Des d'aquí arribem al fons de la bretxa per l'espai que queda entre unes enormes penyes, ple de glaç, però que amb l'ajut de la corda doblada entorn d'una roca que sembla feta a posta, no presenta cap dificultat. Mes, totes aquestes incidències i el compte que hem de posar sempre a no fer caure pedres, retarden extraordinàriament la marxa, mentre el temps empitjora cada vegada més.

Llavors, per tal d'abandonar les alçàries perilloses i emboirades, se'ns acut una idea desgraciada: desistir de l'ascensió al Margalida i fer el descens directe a la neu.

La canal que va de la bretxa Russell a la gelera, pren ja de moment, una inclinació molt redreçada i, més enllà, l'augmenta encara, desapareix a la vista i es perd dins de la massa de boires. Comencem a davallar-hi, però no necessitem pas molta estona per a reconèixer la nostra equivocació. La canal és difícil i la caravana massa nombrosa perquè ens poguem moure amb desimboltura i

rapidesa en uns llocs semblants (1). Aquí la corda és inútil. Entre els vuit companys situats escalonadament, no veiem una sola roca que permeti subjectar-la-hi amb mitjanes garanties de seguretat.

Amunt, una altra vegada! Prenem la determinació de retornar al Russell. Però, el desfer camí és cosa tan ingrata que, després de remuntar la canal, i ja dins de la bretxa, canviem novament de parer i, abans d'emprendre la retirada definitiva, volem provar de pujar cap el pic Margalida, com era el nostre primer intent. L'Oli-veras s'enfila per unes preses rebels i capgirades, però les dificultats resulten encara majors, i va imposant-se el convenciment que no ens queda més solució que resseguir la mateixa carena per on hem vingut. Almenys la sabem sense obstacles, no ja que ens dèstinguin, sinó que ni ens entretinguin solament.

Sota un fred molest, que s'ha apoderat de nosaltres en les lentes tentatives darreres, assolim la cresta, marxem fins al Russell i davалlem al peu de la muralla, en les últimes roques de la qual fem un llarg descans i brollen, espontanis, els comentaris sobre una jornada no pas monòtona ni desproveïda d'incidències.

Però, en deixar enlaire les boires i convèncer-nos que, si bé el temps continua essent dolent, no amenaça per ara cap tempesta, decidim d'anar fins al peu de la bretxa Russell. Volem aclarir l'enigma de com acaba la canal, desxifrar la misteriosa incògnita que semblava amagar un parany.

Ens traslladem a sota de la bretxa, i restem satisfets. Les boires ens permeten veure la part inferior de la muralla i comprovem que no és pas lloc a propòsit per a maniobrar-hi amb precipitacions una caravana de vuit persones.

Sospito, però, que tot plegat no ens interessava tant com dèiem, i que, en el fons, l'enigma, la incògnita i el misteri no eren més que enginyosos pretextos per a enganyar-nos a nosaltres mateixos, i passar temps sense abandonar les regions altes i la proximitat dels cims. L'esperança -vertaderament- és l'últim que es perd, i no havíem perdut encara la de què acabés per aclarir-se el cel.

En efecte, un seguit de patinades per la neu ha començat a allunyar-nos del peu de la bretxa, quan les boires descobreixen, tres o quatre vegades seguides, el pic Margalida; i, amb la pasmosa facilitat que avui tenim per a rectificar plans, decisions i itineraris, no necessitem més per a resoldre'ns a ascensionar-lo.

(1) El descens de la bretxa Russell per aquesta canal ha estat efectuat pel nostre consoci senyor Enric Bufill i un altre company en el mes d'agost de 1931.

Potser l'excessiu optimisme del matí davant el temps torna a dominar-nos. Potser el nostre amor propi vol encobrir la doble desfeta soferta a la bretxa Russell, amb una nova conquesta.

Deixem les motxilles, pugem per la neu i ens dirigim una altra vegada a guanyar la cresta de les Tempestats. Travessem la rimaie i, com si no ho haguéssim fet en tot el dia, tornem a grimpar i a fer gimnàstica entre els blocs de roca, en un seguit de contraccions, salts i mil gestos estrambòtics.

L'ascensió al Margalida no és fàcil, però el més enutjós d'ella està en la gran inseguretat de les roques. A dalt, és clar, no veiem res, i un fred intens, dels més vius que a l'estiu he tingut de suportar, ens deixa mig balbs.

Doncs no escarmentem pas. Així que hem recollit les motxilles, cert company, que des de la bretxa Russell marxava ferreny, taciturn i malhumorat, i al qual l'ascensió absurda al Margalida li ha tornat l'humor, la sociabilitat i la parla, proposa d'anar encara a un collet que separa les valls naixents de Vallibierna i de Llosàs. Accedim a la seva proposta i planegem cap a Migjorn, però com que la llum ja s'afebleix, en arribar al collet tenim d'acordar l'última rectificació, i baixar al campament pels estanys de Llosàs en comptes de fer-ho pels de Vallibierna, la bellesa dels quals ens havia portat a aquest nou recorregut.

Tant solament després de sopar sabem fer directe i sense desviacions un itinerari: el que condueix pel camí més curt a les nostres tendes en cerca d'un merescut descans.

Horari:

- 5 h. 45 m. Sortida.
- 6 h. 15 m. Estany superior de Llosàs.
- 8 h. 05 m. Començament de la coronisa.
- 9 h. 05 m. Pic Russell.
- 11 h. 20 m. Dalt de la bretxa Russell.
- 12 h. 15 m. Fons de la bretxa.
- 13 h. 45 m. Sortida per la canal.
- 14 h. 10 m. Bretxa.
- 15 h. 05 m. Pic Russell.
- 16 h. 10 m. Començament de l'ascensió al Margalida.
- 16 h. 50 m. Pic Margalida.
- 17 h. 25 m. Sortida.
- 17 h. 45 m. Fi de la cresta.
- 17 h. 50 m. Retrobar les motxilles.

CAMPAMENT DE LLOSAS

PIC DE VALLIBIERNÀ DES DEL CAMPAMENT

Cla. J. Toront

PUJANT AL PIC DE VALLIBIERNA

Cl. J. Toront

CRESTA DEL MIG, ANETO I CRESTA DE LES TEMPESTATS
PUJANT AL PIC DE VALLIBIERNA

ESTANY INFERIOR DE VALLIBIERNA

Un. J. Toront

Fig. 2. Tívoli

BRETXA DE DIBUÏT

ASCENSIÓ AL RUSSELL INFERIOR

18 h. 20 m. Coll sobre Vallibierna.

18 h. 45 m. Estany de Llosàs.

19 h. 15 m. Campament.

PIC D'ANETO, PIC DEL MIG

3.404 m. - 3.545 m.

Un grup nutridíssim, format al conjur del renom i el prestigi del pic senyor del Pireneu, fa novament el trajecte fins a l'estany de Llosàs. Avui el deixem a la dreta mentre ens dirigim cap a la cresta de Llosàs, on s'obren, més amunt de la bretxa que porta el mateix nom, d'altres bretxes menys marcades, que comuniquen amb la regió alta de Corones, l'accés a les quals des del campament resulta d'absoluta facilitat.

L'itinerari d'ascensió a l'Aneto des de Llosàs té sobre la via clàssica del Portilló, una major diversitat en el paisatge, més reduït, més reclòs, però que es canvia i es renova en passar a la regió de Corones i en entrar després a la part superior de la gelera d'Aneto.

Hem escollit avui la més alta de les bretxes. En franquejar-la trobem un tallat a l'altra banda que ens obliga a seguir alguns metres una coronisa vers el NE. El terreny una mica delicat, les pedres insegures i la gran colla que som, aconsellen de fer servir la corda, i els primers passos per una neu dura i pendent volen també ésser fets amb precaució; mes, tot seguit, entrem en terreny franc i, per sota la cresta de Llosàs, remuntem la gelera, on es projecten les ombres retallades dels gendarmes i de les agulles. Més enllà prenem la direcció N., ens separem de la cresta i en ziga-zagues ens elevem per la banda més redreçada, ja sota el coll de Corones. Tota l'ampla comarcada, plena de neu, brillant al sol, s'obre als nostres peus.

Al cim d'Aneto, resguardats del vent per la torre de pedres, no ens sentim gaire satisfets. El dia és agrisat, les muntanyes tenen tons tristos i colors apagats, i pel coll de Cregüenya treuen el cap les avorrides boires.

Per al reste del dia es formen tres grups amb itineraris diferents: la majoria retornarà al campament per la gelera i els estanys de Corones; l'Estasen i En Roig es dirigiran al pic de les Tempes-tats, i En Guilera, En Mis, En Brunet, En Rovira i jo, per la gelera d'Aneto guanyem la cresta del Mig. Just en començar a seguir-la hi arriba la boira pel costat oposat, i, sense veure més que les roques de la cresta marxem, perquè sí, per inèrcia, o perquè ja hi

som a prop, fins al pic Margalida, que s'enlaira als 3.345 metres i que domina - així ho creiem - un panorama molt interessant.

Retornem al coll de Corones pel mateix camí, i, relliscant per la neu, frenant amb el piolet, en poca estona baixem molts metres, aprofitant les grans extensions nevades.

Al bell cor de la regió superba de Corones, prop dels estanys mig glaçats i sota un sol esponderós, fa bo d'estar. Una quietud, una calma absoluta regna allí.

Les boires han quedat enlaire. Són boires que desdenyen les terres baixes. Així que apareixen s'enfilen dretament als cims i, durant hores i hores, emportades pel vent, evolucionen a mig aire de les crestes, travessen les carenes i s'arremolinen en les canals.

Ens costa un esforç de posar terme al descans agradósíssim i reanudar la marxa. Nous pendents de neu, ara molt inclinats, continuen permetent-nos un descens ràpid i descansat, però que té un sobtat acabament en una tartera de blocs tan enormes que ens cal anar-los pujant i baixant, saltar de l'un a l'altre, o marxar entre ells com per un laberinte. Abans d'acabar de travessar-la preferim anar a la vall de Vallibierna, per Aragüells, i renunciar a contornejar l'últim contrafort de la cresta de Llosàs, per on hauríem arribat al campament sense perdre alçària.

L'estany d'Aragüells es troba a la regió inferior de Corones, i prop de la seva boquera, i en la ribera dreta, hi ha una cabana. A l'altre costat, la roca forma un refugi natural que podrà ésser útil en cas que la cabana es trobi en dolent estat. La gent del país diu que en els dies de pluges fortes surt una gran quantitat d'aigua d'aquesta cova.

Cabana i cova resulten magníficament situades per a pernotar en excursions als vessants meridionals de La Maladeta, puix que, ultra poder-se visitar des d'elles la pròpia regió de Corones, la bretxa de Llosàs i el coll de Cregüenya permeten de passar a les comarcades veïnes. Jo crec que Aragüells és el lloc millor per a fer-ne el centre d'excursions per Cregüenya, Corones i Llosàs. A les seves immediacions es troba aigua i llenya en abundància, i un camí baixa a ajuntar-se amb el de Vallibierna.

Des d'Aragüells marxem sempre entre una formosa pineda, mentre, a través del brancatge, els cims de la Tuca Arnau i de la Tuca Blanca i el gep de camell dels pics de Vallibierna, van prenent les formes que tant coneixem des del campament.

Ultra els itineraris que han seguit els grups en què s'ha dividit la nostra caravana, altres companys, des de Llosàs, han efec-

tuat les ascensions al Russell, al Margalida i al Vallibierna; els caçadors han sortit als isards, no pas infructuosament, i alguns han passat el dia prop de les tendes. Els campadors hem arribat a estar repartits, doncs, en vuit grups diferents.

Horari:

- 6 h. 30 m. Sortida del campament.
- 7 h. 20 m. Estany de Llosàs.
- 9 h. 00 m. Bretxa superior de Llosàs.
- 9 h. 35 m. Sortida.
- 10 h. 10 m. Coll de Corones.
- 10 h. 40 m. Pic d'Aneto.
- 11 h. 40 m. Sortida.
- 12 h. 00 m. Coll de Corones.
- 12 h. 40 m. Pic del Mig.
- 13 h. 00 m. Sortida.
- 13 h. 45 m. Coll de Corones.
- 14 h. 15 m. Estany de Corones.
- 14 h. 45 m. Sortida.
- 15 h. 45 m. Estany d'Argüells.
- 16 h. 20 m. Vall de Vallibierna.
- 17 h. 00 m. Campament.

UNA JORNADA DE CAMPAMENT

El dijous, 17 de juliol, havia estat prèviament escollit com a dia de descans. I em ve bé que es trobi enmig de les jornades muntanyenques per tal de parlar del campament, perquè de cap manera voldria que la ressenya i l'esment de tantes ascensions poguessin portar a una falsa apreciació sobre el mateix.

Es formaria una idea molt equivocada del que fou aquest campament el qui cregués en un viure sempre adalerat i frisós, i una sèrie continuada d'excursions, dominats tothora pel neguit inextingible de petjar cims i cims i de recórrer crestes i carenes.

Mercès a uns quants anys d'experiències, la Secció ha aconseguit en l'afer de l'organització de campaments a muntanya, una tècnica perfecta.

S'han acabat els temps en què la vida al campament, amb les tasques que imposava, resultava tan dura com les ascensions. Ara els campadors gaudim de nombroses comoditats. Dormim confortablement; en tocar diana tenim ja, per aviat que sigui, preparat l'esmorzar a gust de cadascú, abundant i nutritiu, i, per a la jor-

nada a muntanya, els dipòsits de provisions, oberts sempre a tothom, forneixen queviures de tota mena.

Després, el campador és lliure d'escollir el programa que més li plagi: deixar passar les hores en qualsevol pintoresca reconada entregat a les delícies del *jeuring*, passejar pels voltants, caçar, pescar, pintar o ajuntar-se a algun dels nombrosos grups que cada dia s'organitzen per fer sortides a diferents llocs i de diversa força: des de l'ascensió curta i fàcil fins a l'emotiva escalada.

Els excursionistes de tots els gustos i de totes les aptituds caben en un campament com aquest. I, en realitat, hi ha campadors que jeuen, aquarellistes que pinten, alpinistes que escalen, caçadors que cacen i pescadors que no pesquen; i entre gent de gustos tan diferents com diferents són les aficions que poden portar-vos a la muntanya, regna la més bona amistat i la companyonia més cordial.

Al final de la jornada, durant el sopar, és l'hora de notícies, comentaris i projectes per l'endemà. És el moment de major animació perquè és quan ens reunim tots. Tant solament alguna vegada les figures d'En Botey o d'En Vallès apareixen encara dalt de la carena de Tuca Arnau, en l'apassionada recerca d'algun isard fugitiu.

Al capvespre, cerquem llum i escalfor a prop del foc. Mor la tarda, els arbres van esdevenint fantasmes negres i s'esborren en l'ombra les siluetes dels cims. L'enorme foguera, sempre abundantament proveïda de llenya, crepita sorollosament, aixeca enlaire una gran flama i illumina de roig els campadors agrupats al seu voltant. Si l'hora del sopar és la de l'animació, i l'esperit d'un company, ple d'humorisme de bona llei, posa sovint la nota divertida o finament irònica, en aquesta hora darrera l'encís de la música, oïda en el misteri de la nit a muntanya, ens porta insensiblement a un estat de recolliment i d'abstracció.

Després, les tendes, il·luminades per dins, donen un fantàstic aspecte al campament, fins que les llums es van apagant, ara l'una ara l'altra, el so de les converses llanguideix i acaba, i tot queda fosc, tranquil i quiet...

El descans transcorre alegre i animat, en un dia ple de sol. Del matí al vespre fruïm voluptuosament del *dolce farniente*, més *dolce* que mai si es troba entre unes fortes jornades.

Per dinar saboregem un isard mort ahir per En Botey. És el que fa la cinquantena en la seva llista i per tal motiu la festa del campament se celebra també en honor de l'ardit caçaire.

PIC DE LES TEMPESTATS - PIC MARGALIDA

3 289 m. - 3.258 m.

A la nit ens ha despertat el soroll de la pluja. Durant llarga estona l'aigua ha caigut amb força, timbalejant contra la lona tensa de les tendes. Al matí, entre unes boires que hi ronden, apareixen esblanqueïts els cims.

Avui atrau l'atenció general el pic de les Tempestats, puix que serà ascensionat per quatre itineraris diferents (1), i la cresta que l'uneix amb el Margalida serà recorreguda en els dos sentits.

En Brunet i jo hi pugem guanyant alçària pels vessants de Migjorn i per les últimes i dretes pales que s'enlairen fins a prop del cim.

Des del pic de les Tempestats, la boira, la nostra enemiga d'aquests dies, ens priva de veure una part del panorama pel costat septentrional. Podem, però, contemplar les muntanyes de Migjorn, ben conegudes perquè cada dia són les mateixes i les que la boira ens deixa veure sempre. Però no s'ha de cercar l'atractiu del pic de les Tempestats en un panorama estil gran pic, puix que li manca la sensació de domini sobre els cims propers. Aquí, ho són tot els detalls, els primers termes, impressionants sempre.

L'Aneto apareix a tocar, i el nostre cim es troba tot humiliat i empetitit al costat seu. És un Aneto orgullós, sostingut per grans muralles, i que no té res de l'aire ple de modèstia amb què, al costat oposat, s'aparta a un recó, i deixa que un veí pretencions com La Maladeta es faci il·lusions sobre el domini del massís.

Junt amb En Balaguer sortim del pic per recórrer la cresta de les Tempestats fins al pic Margalida. És un trajecte de tres quarts d'hora. La cresta, erigida de rocs al seu fil, estreta i penjada, no permet pas distraccions, però les preses, en general, són abundoses i segures. A l'esquerra, uns pregons precipicis, parets llises o canals vertiginoses, cauen a les geleres que donen a la vall de Barrancs. A l'enfront, unint el gros del massís de La Maladeta amb la carena principal pirenenca, corre la cresta de les Salenques sobre un tallat a plom vertaderament paorós.

La cresta ens mena al pic Margalida, ja visitat tres dies abans però per un itinerari diferent. Una altra vegada contemplem un espectacle ple de feréstega salvatgesa, però, igualment que lla-

(1) Els altres itineraris foren: per la cresta SO.; per la bretxa i la cresta de les Tempestats, i per la cresta de les Tempestats des del Margalida.

vors, les boires embolcallen el cim i solament en alguns instants, que parcialment s'esvaeixen, podem tenir una fugissera visió d'un panorama a trossos.

Un cop a la neu, les patinades són tan agradables que en lloc de marxar diagonalment, baixem en línia recta. Després en toquem les conseqüències en tenir que evolucionar per una canal que, sense presentar dificultats serioses, ens fa perdre una bona estona.

En vorejar l'estany superior de Llosàs, la neu va des de tocar l'aigua fins a unes dretes penyes, i sobtadament, un company s'hi ensorra fins al pit. Com que sembla que l'estany s'estengui per sota de la neu fins a les roques, i que allí pugui atènyer gran profunditat, ens emportem un gran surt, puix creiem que el nostre amic cau dins de l'estany. Sortosament, no és així, i després d'alguna petita maniobra pot sortir fàcilment d'aquella trampa.

Arribem aviat al campament, i això ens permet de començar a disposar les coses per al dia proper. El camping s'acaba! Demà es desfarà el poble de cases de lona on hem viscut una setmana, i els roquissers de Llosàs retrobaran llur solitud i llur callament, ara tan pertorbats.

DE LLOSÀS A LA RENCLUSA

PIC D'ANETO

3.404 m.

De bon matí, el dissabte 19 de juliol, una activitat extraordinària regna al campament. Els seus estadants, enfeïnats, van i vénen entre les tendes, i els paquets s'amunteguen damunt l'herbei.

Quan tenen acabats els preparatius, a llargs intervals, els campadors emprenen la marxa, tot formant la més disgregada caravana que mai no s'hagi vist.

Només es queden a Llosàs els amics Orfila, Carreras, Vilaseca i Pons, els quals, amb abnegada companyonia, es faran càrrec de la tasca d'organitzar el transport a Benasc.

Jo sóc dels últims a abandonar el que fou campament. Les poques tendes que encara hi resten apareixen aïllades, les banderoles en terra i, pertot, objectes llençats, palla escampada i terra remoguda.

Adéu, lloc acollidor i hospitalari, ara ple de tristesa, mancat de rialles i cantúries!

Avui franquegem la cresta de Llosàs per una bretxa propera a la que utilitzàrem en les ascensions a l'Aneto i al pic del Mig,

però més al SO., i que resulta ésser la que amb major facilitat permet passar a la gelera de Corones.

Nombrosos punts negres, ja solitaris, ja en petits grups formats a l'atzar, es mouen per la neu, gelera amunt.

Els companys que, amb mi, marxen darrera de tot de la caravana, desitgen anar una altra vegada a l'Aneto, mentre que les meves preferències són per al cim de Maladeta. Però aconseguixen convèncer-me i, quan sóc a dalt no els en faig pas retret.

El dia d'avui és, sense dubte, el millor de tots. El temps sembla voler despedir-nos lluint un aire quiet, una agradable temperatura, una claredat i una nitidesa absolutes, i unes llums i uns tons blavencs de tal manera bells, que si em forcessin a classificar les visions muntanyenques de les quals servo un millor record, a fe que en primera línia figuraria el panorama des del cim d'Aneto vist al matí d'aquest dia de juliol.

Bé podria esmentar-ne ara de pics i valls, carenes i collades, estanys i comes!

Mes, de dalt estant dels gegants que dominen la gran carena, són poques les coses que mereixen esment, perquè no és un pic o l'altre, ni tots ells, un per un, el que caracteritza llurs panorames. Des de cims més modestos trobem en el paisatge un o diversos elements predominants, els quals fixen l'esguard i redueixen allò que els rodeja a la categoria de termes secundaris. Aquí, no. Aquí ens sembla que els altres pics, àdhuc els que un dia se'ns aparegueren plens d'arrogància, perden llur personalitat i fesomia pròpies i es fonen en la mar immensa de muntanyes que, fins a la llunyania, va ondulant-se en onades i més onades de serres i cimals. És que els detalls existeixen; però, per bé que magnífics, resten empallidits davant del conjunt del panorama, de llur grandiositat infinita i de la perfecta harmonia amb què hi estan acoblats, de la mateixa manera que en una orquestra existeix, certament, el so característic de l'un i de l'altre instrument, però allò que ens atrau és l'harmonització de tots ells dins del so de conjunt de la massa orquestral.

Tan solament alguns cims, com La Maladeta i el Posets - solistes d'aquesta gran orquestra que entona, vigorós, l'hime triomfal de la muntanya -, donen, tot cooperant al conjunt, sense ofegar les altres, una nota relativament prou destacada per a reclamar l'atenció, en virtut de mèrits propis i exclusius.

Avui són visitats per diferents grups, ultra l'Aneto, els pics de Corones, del Mig, les dues Maladetes i la dent d'Alba. Mereix con-

signar-se, per la novetat de l'itinerari seguit, l'ascensió al pic d'Aneto per una cresta secundària, entre les de Llosàs i la de les Tempestats, efectuada pels companys Guilera, Rovira i Brunet.

I després de recórrer les geleres d'Aneto i de La Maladeta, on la gran quantitat de neu fa que no es marqui ni una sola esquerd, ens reunim encara a La Renclusa en el banquet final que tanca la setmana de campament.

LA RENCLUSA A LUCHON

PIC DE SALVAGUARDA

Ressonen encara en l'aire els crits de «bona sort!» amb què ens despedeixen els companys que, donant per acabada l'excursió, davallen a Benasc, quan el reduït grup, format per l'Estasen, l'Olliverras, En Rovira i jo, deixa també La Renclusa i emprèn el camí que mena a Luchon.

Molt lentament, puix que les motxilles ens adverteixen prou bé amb llur pes que ja ha començat l'excursió de travessia, pugem al port de Benasc, i - essent-hi tan a prop - no passarem pas de llarg per sota d'un cim com el de Salvaguarda, sense visitar-lo.

Des d'allí, La Maladeta atrau irresistiblement. Tot el que l'envolta sembla posat allí per fer-la destacar, donar-li relleu, conduir-hi l'esguard i dir-nos, mostrant-nos-la, com el poeta en començar el cant al gran massís: «Heus-la acil!».

Panorama infinites vegades descrit, i a cada descripció, lloat; el qual ens és ja ben familiar, però que hem volgut reveure per emportar-nos-el com a última impressió de les nostres correries per La Maladeta.

Mentre fem el descans encara no n'apartem els ulls; mes, prompte l'eminarquen unes parets de roca, i l'últim tros de gelera i l'última punta no tarden a desaparèixer darrera l'entall del port de Benasc.

Un seguit inacabable de ziga-zagues baixa a l'Hospice de France, tot petit i blanc sota unes muntanyes verdes, i enllaça amb la pintoresca carretera de la vall de la Pique.

Al vespre, dins l'ambient bulliciós dels carrers de Luchon, plens de lluminàries, ens trobem quelcom aturats. Només una setmana fa que hem deixat Benasc, però les jornades muntanyenques, tan intensament viscudes, són com un llarg parèntesi obert entre nosaltres i la terra habitada.

Tots estem silenciosos, una mica amargats. I mentre deixem passar l'estona en el més concorregut cafè de la famosa Allée

BRETXA SUPERIOR DE LLOSAS

Cl. A. Oliveras

GELERA I COLL DE CORONES

Cl. J. M. Güllera

GELERA DE CORONES I CRESTA DE LLOSAS

DES DEL COLL DE CORONES

GIR. J. TORRENT

Gt. J. Toront

CRESTA DE LES SALENQUES DES DE LA CRESTA DE LES TEMPESTATS

Cl. A. Oliveras

CRESTA DE LES SALENQUES

PREMIS PER AL I CONCURS CATALÀ DE CINEMATOGRAFIA AMATEUR

d'Etigny, la nostra imaginació vola molt lluny, i fugint del brogit de la renomnada estació termal, desfà tot el camí que hem seguit avui, aplega a les sotalades de la vall de l'Éssera un joiós grup d'amics, tramunta les geleres de La Maladeta, passa les més altes crestes i rendeix el vol als planells de Llosàs, on en aquesta mateixa hora vivíem els moments inoblidables dels sopars al campament, i els emotius nocturns sota el cel estrellat, a l'envolt de la gran foguera.

A Luchon acaba la meva missió: portar-vos al través del massís de La Maladeta. L'excursió pel Pireneu francès, a la qual dediquem els dies que ens resten de vacances, serà el tema de l'última de les ressenyes d'aquest cicle, i amb ella fareu, sota un millor guiatge, la coneixença de la regió de Neouvielle i de la gruta gelada de Casteret.

No som exclusivistes i res ens és més grat que poder saltar així d'un massís a l'altre, i de les unes a les altres terres, i copsar ací i allà, en cada un de llurs variats paisatges, la bellesa de la muntanya en les seves formes i manifestacions més diverses i variades.

JOSEP TORENT I SOSTRES

I Concurs Català de Cinematografia Amateur

AGRUPACIÓ DE CINEISTES AMATEURS

AQUEST mes comencen les feines del Jurat per a fallar el Concurs de Cinematografia amateur, al qual dedicarem totes les nostres activitats.

No podem amagar la nostra emoció en presència dels nombrosos premis rebuts i de les bobines entregades al Concurs. Això ens permetrà de conèixer la situació del cinema amateur a casa nostra, i ens assenyalarà el camí per a l'esdevenidor, per tal que aquest art tan expressiu ajudi al millorament constant de la nostra cultura.

Un bon nombre d'aficionats d'arreu de Catalunya ha correspost la crida a aquest Concurs, i han remès pel·lícules per a la primera part, que correspon, segons les bases, a l'escola «Documental».

Els lemes rebuts, els quals fan un conjunt de 29 films de més de 100 metres, són els següents:

EN EL TAMANY DE 9 $\frac{1}{2}$ M/M

Jo voldria veure't com abans	1 bobines
Cinema i excursió fa pàtria.	4 »
Primer Barceloní, després Cineista.	2 »
Vora voreta la mar...	1 »
Neu, neu i sempre neu	4 »
Els vells carrers de ma ciutat	1 »
Excursió per l'alt Bergadà	2 »
Viatge marítim	1 »
Cabdell.	2 »

EN EL TAMANY DE 16 M/M

Turisme.	1 bobines
Com graons per anar al Cel va pujant de penya en penya	1 »
La Vall d'Aran	1 »
Lema C. E. C.	1 »
La Volada	4 »
Sèrie Ciutat de Barcelona	3 »

Com que suposem l'interès que tindrà per als aimants del Cine amateur el poder constatar l'avenç obtingut pels nostres Cineistes, el CENTRE fa avinent que les sessions de projeccions de les pel·lícules presentades tindran lloc els dimarts dies 16 i 23 de febrer i 1 i 8 de març, a les 10 en punt de la nit, a presència de les valuoses personalitats que componen el Jurat qualificador del Concurs.

Les pintures murals de la Catedral de Vic (1)

No pretenc descobrir-vos a Josep Maria Sert.

A més de ridícul seria ofensiu a la vostra il·lustració i al nom del gran artista. Fa més de 25 anys que En Sert és conegut i celebrat a Europa i a Amèrica.

(1) Conversa amb motiu de la visita que la Secció d'Arqueologia realitzà a Vic, per tal de conèixer l'obra de l'artista pintor En Josep M.ª Sert.

No fa tant de temps que, entre nosaltres, meresqué l'esment de tothom. ¿Serà perquè el *nostre* Sert vivia constantment fora d'aquí?

Recordo, no obstant, que molts anys enrera, En Sert exposà a can Parés, uns fragments de caràcter decoratiu que, pel desacostumats que estàvem a la gran pintura, en molts causà una impressió d'estranyesa, i als altres de vertader estupor.

Allò era molt *gros*. No semblava del nostre temps ni dels pintors que per aquí s'estilen.

Els uns deien, passant-se d'entesos: —Això és còpia de Miquel Àngel; els altres: —Sembla una imitació de Rubens; —No, objectaven els de més enllà, és a Tiépolo que s'ha volgut imitar. I un gran nombre es quedaven a les fosques.

Quan es digué que aquelles grans pintures decoratives eren per a la Seu de Vic, un aire glaçat d'escepticisme i de dubte s'apoderà de quasi tothom. Els més optimistes declaraven que *n'hi havia per temps*, si de cas es realitzava el que semblava un somni; i que, àdhuc, era qüestió de molts diners. I preguntaven els *Esteves* desconfiats: —*D'on sortiran les misses?*

Retirats de Can Parés els plafons que exposà En Sert, no tardà molt de temps en caure en oblit aquell fet extraordinari... i tornàven les exposicions acostumades de petits quadros de paisatges i figures, en general de poca empena; algunes de *mansoies*, en fi, al nivell de les butxaques de la nostra menestralia enriquida...

Certament, l'obra d'En Sert, concebuda i executada amb una grandiositat i amb una valentia insòlita, no és per a ésser exposada en el mercat corrent i, menys encara, en el medi burgès i limitat, en que, fora d'algunes excepcions, viu l'Art entre nosaltres.

És per això que l'aparició de l'obra que ens ocupa, feta sobtadament, sense preparació, després dels anys transcorreguts en què ens fou donada la primera idea, ha causat en certs medis un gran esverament, i en altres una certa incomprensió.

El fet és que en el nostre país no s'està acostumat a experimentar la força d'una *explosió* (si val la paraula) *artística* de tan gran empena, de pensament tan grandiosament concebut, tan valentament executat, i prescindint de rutines i encarcaraments acadèmics.

I el més admirable consisteix que l'obra és *moderníssima*.

Entengui's bé: *moderníssima*, no *modernista*, perquè si fos això últim - ¡Déu nos en guard! - no us cansaria ni em pendria la pena de parlar-vos-en.

L'obra d'En Sert no pot ésser jutjada fragmentàriament. Si en

el seu conjunt demana una explicació, per *seccions* és impossible de fer-se'n un cabal concepte. És per això que en exposar-se a París, ara fa uns dos anys, fou precis disposar d'un gran espai.

Contra les rutines burocràtiques, tan característiques dels francesos, l'Estat permeté que en una de les sales més grans del Museu del Luxemburg, com és l'anomenada del *Joc de la Pilota*, fossin exposades la major part de les pintures destinades a la Catedral de Vic. Concessió poques vegades atorgada.

Mr. Andreu Dezarrois (1), el qual s'ocupà d'aquesta exposició vertaderament extraordinària, diu: «que uns quants privilegiats recordaven que alguna vegada havien estat admesos a contemplar, un dia o dos, en diferents estudis o tallers de l'artista, conjunts decoratius destinats a Amèrica, a Anglaterra, a França, i a Espanya mateix, per a decorar grans sales de ball, menjadors, salons de música, etc., la major part immensos, obres en les quals la virtuositat i la facilitat del geni del mestre el feien semblar com una mena de màgic de l'Orient i un oriental que, nascut a Venècia, seria el més autèntic descendent, el fill espiritual dels grans mestres decoradors italians, des de Tintoretto a Tièpolo...».

Aquesta opinió del crític francès crec que és suficient per a fer comprendre a molts que es tracta, en els dominis de l'art modern, d'un fet de la major importància.

D'altra banda, és cosa sabuda el poc enterats que solen estar els nostres veïns d'enllà del Pireneu, del que fa referència a la nostra Península, en moltíssimes coses, i l'afany seu a *descobrir-nos*; i gràcies que ho encertin, puix que ja és proverbial que, en tractar d'Espanya, la fantasia se'n va per llocs insospitats, i, en molts casos, ni *un país de ventall* resulta més pintoresc. Alguns autors de viatges s'empenyen a seguir el camí fantàstic que els traçà Víctor Hugo, i fins l'*aciencat* Dieulafois no se'n separà en els seus últims treballs sobre Arqueologia Hispànica.

En Dezarrois fa la justícia de consignar que En Sert, *fier d'être catalan*, i nascut a Barcelona el 24 de desembre de 1876, després de conèixer el seu país d'origen, se n'anà a la descoberta d'Itàlia, recorregué a cavall aquell país ple de meravelles i esmerçà llargues estones davant de les grans pintures murals, dels frescs, els quals han immortalitzat els mestres d'aquest gènere de pintura; que és, com les grans sonates en la Música.

La cabdal obra d'En Sert no és una improvisació, no és un

(1) En la *Révue de l'Art Ancien et Modern*, Tom. L. Juny-desembre, 1926, pp. 74 i següents.

producte espontani, ni sense antecedents, la qual cosa no és negar-li el do de l'originalitat, ni de l'estil, ni del caràcter. D'on prové?

Jo crec que no hi ha cap artista, per genial que sigui, que pugui pretendre que tot el que produeix és fill exclusiu d'ell, sense deure res a ningú.

Els fets contradiuen semblant suposició.

Si no fixem-nos en els grans mestres músics, i especialment en l'últim que tanca la sèrie, Wagner, que ell mateix reconegué que sense Beethoven no hauria pas fet res que merescués passar a la posteritat. El sublim autor de la V Simfonia, es declara deixeble de Bach, i així, seguint una escala ascendent, podríem formar un *arbre genealògic* per demés instructiu.

El nostre Sert - al qual m'heu de permetre que consideri com el Wagner de la pintura decorativa mural - també es reconeix deixeble d'il·lustríssims mestres i d'escoles immortals; la qual cosa està molt lluny de significar que hagués estat al·listat en cap acadèmia ni haver estat mai sumís seguidor de professors oficials ni que tingués res a veure amb la burocràtica ensenyança ni freqüentat les *fàbriques* de títols i diplomes de suficiència i aptituds (que molt sovint són menys que papers mullats) dels nostres centres *docents*.

Les *càtedres* i escoles on assistí i aprengué el nostre Sert, foren l'*Arena*, de Pàdua; les *Stanza*, de Rafel Sanzio; la *Cambrà dels Esposos*, de Mantegna; la *Scuola di San Rocco*, de Venècia; la Capella Sixtina del Vaticà, etc. Meditant les obres de Tintoretto, Orcagna, Pietro della Francesca; les grans composicions de Rubens, de Dure-ro, de Jordaens, etc., es formà la personalitat del pintor barceloní.

¿Vol dir això que En Sert desconegué els nostres mestres pintors i escultors dels segles xvi i xvii? No seria just suposar-ho. El crític Dezarrois afirma que els ascendents directes del nostre artista són els escultors del barroquisme hispànic, des de Berruguete a Pere de Mena; més exactament que no cercar influències en el Greco, Velàzquez o Goya.

Sigui el que es vulgui; un, sinó el principal, dels motius d'admiració que causa la decoració de la Seu de Vic, és que En Sert degué fer molt més que el simple treball d'omplir de pintures la freda arquitectura neo-clàssica italiana d'aquell sagrat edifici. El problema a resoldre era harmonitzar aquesta arquitectura amb la pintura, de manera de vestir esplèndidament i rica la nuesa d'aquells murs i voltes, i ensems donar adequada significació a les composicions decoratives i un sentit preferentment religiós, atenant el seu destí.

A més, era precís harmonitzar l'estructura i l'estil de la fàbrica amb un *ropatge*, diguem-ho així, sumptuós, faustuós, esplèndid, que ennoblís i exalcés les seques línies de la construcció, de manera que així els profans com els entesos quedessin aturats per la força de l'admiració i sobtats per la magnificència del conjunt.

En Sert ha reeixit completament en els seus propòsits. El qualificatiu de gran artista li és ben merescut.

Una altra cosa seria si la Catedral de Vic fos romànica o gòtica. En aquell estil arquitectònic les pintures d'En Sert haurien estat un despropòsit. En l'estil ogival no li calien perquè en aquest, com sabem, la noblesa de les línies i de les proporcions, la sumptuositat de l'aparell, les combinacions de llum de les vidrieres dels grans finestrals i dels rossetons, supleixen tota decoració pintada, puix cada element ostenta els prestígis de llur naturalesa.

És justíssima l'apreciació que fa el crític, quan parla amb entusiasme i ple coneixement de l'obra d'En Sert, en dir: «És durant vint anys de reflexions, d'assaigs, de projectes, de *bocetos* dibuixats, colorits, retocats, destruïts; una obra començada per un jove, i que acaba un home format en un treball grandios, i que apareix com un exemple de fe professional, únic en tot l'art modern».

Aquesta consideració, per si sola és bastant per a produir el convenciment de que no es tracta d'una de tantes obres d'*encàrrec*, en les quals, sovint, es mira més el guany material que la vàlua moral. Com tot treball perfecte, com tota obra digna de perpetuar un nom, de fer una reputació indestructible, el temps que s'hi esmerça no compta per a res. El *fer-ho de pressa* i el *sortir-se'n del pas*, que sembla la principal preocupació de la generació actual, no són base de criteri, ni ara ni mai, per a produir res que valgui la pena.

L'haver esmerçat En Sert el millor de la seva vida per una obra destinada a un sol objecte, per noble que aquest sigui, ja li dóna el dret d'exigir el major dels respectes.

Qui no ho comprengui així, el millor és que calli i que es retiri. Qui no vegi en les pintures de la Catedral de Vic tot el que hi ha en elles i el que signifiquen, que se li apliquin aquelles paraules que he vist escrites en llocs sagratíssims:

Qui non sunt parati recedant et dent locum. Equivalent a: «Aquells que no estan preparats (això és, incapaços de comprendre) que s'entornin d'on han vingut i deixin el lloc als altres».

No es vagi a cercar, per tant, en les pintures de la Seu de Vic, res del que estem acostumats a veure en les nostres esglésies,

quan se les ha volgut *decorar* amb el mateix (diguem-ne) criteri artístic, amb què s'adorna un saló de festes d'un casino de gent rica. Ni molt menys les representacions de les imatges dels Sants, com les de les *estampes*, que la indústria especialitzada posa en circulació per tal de servir la devoció ingènua i barata.

No res d'això. L'entusiasme, el foc d'inspiració, una comprensió elevadíssima de les grans figures dels Apòstols, pedres angulars de l'Església de Déu, i dels Evangelistes, columnes de la Religió vertadera. no podien consentir que En Sert produís imatges acadèmicament correctes, subjectes als canons immutables d'Escola, a la rutina admesa arreu. Tampoc no podia seguir els camins fressats, els viaranys fàcils, per representar els episodis que han d'omplir meravellosament les voltes, lunetos i plafons de la Seu ausonenca.

El pensament bàsic del nostre artista no crec que fos simplement de *decorar* espais o vestir nuses arquitectòniques; les seves ambicions eren molt més grans.

Això és: Deixar una obra que sigui un homenatge a Déu i a la Pàtria; sublimar, amb els prestigis d'un art grandios, una catedral que necessitava *adornament*, i deixar un monument perdurable, una obra definitiva, al cor dels seus amors.

El mateix crític Dezarrois ho reconeix en el lluminós estudi que fa d'En Sert i de les seves obres, en dir: «que com a catòlic, res millor per a cantar la glòria de la casa del seu Déu que una catedral, i observeu que l'escollida pel nostre artista és la Seu de la catalaníssima ciutat de Vic...».

¿I com la *canta* aquesta glòria?

Amb la simplicitat del vertaderament grandios.

Com a element dominant ressalta una tonalitat lluminosa, que dona una mena de transparència cristallina a la profunditat de les composicions. En Sert ha creat una llum, feta de daurats d'or pàl·lid, i d'uns vermells avellutats en els cortinatges, que són una meravella de tècnica. Cal fixar-se en els dels plafons de l'absis.

No és estrany que un artista del Nord, exclami: *Quels rouges! Quels ors! On dirait qu'une fortune rousèlle sur les murs du temple.*

En Sert concebí la seva obra *arquitectònicament*; això és, subjectant-la, adaptant-la als elements que formen la fàbrica de la Seu vigatana, sota un criteri perfectament racional, i, ensem, donant a la seva gran composició un sentit simbòlic adequat al lloc al qual era aquella destinada. Els seus propòsits foren realitzar un

pensament, desenrotllar amplament una idea lligada, o harmonitzada, de manera que formés un tot entre la decoració o l'obra pictòrica i l'edifici que havia d'ennobrir-se amb aquella.

És com el que Wagner intentà realitzar amb la seva genial concepció del drama musical; això és, que les Belles Arts, totes, concorreguessin a formar una unitat suprema per assolir el major grau possible de Bellesa i de Veritat.

Els grecs, i abans d'ells els egipcis, ja realitzaren aquest ideal en llurs monuments admirables. L'Arquitectura agermanada amb la Pintura; les Arts plàstiques acompanyades de les Arts tan *immaterials* com la Música i la Poesia. I el lloc on aquest conjunt harmònic té realitat és en el Temple, la Casa de la Divinitat. L'autor de Parcifal volgué portar al Teatre allò que el Catolicisme ha fet sempre a les seves esglésies, des de les catacumbes fins avui.

Justíssim homenatge al do espiritual més enlairat i divinal que Déu ha concedit a l'home. Percebre la Bellesa i poder-la realitzar per mitjà de les Arts.

Explicuem, doncs, quins foren els propòsits del nostre artista en emprendre la gran tasca, que, sortosament, veiem ja del tot realitzada; quin fou el *programa* que s'imposà desenrotllar, i quins són els *motius* de la magnífica simfonia pictòrica que, vigorosament, dignifica els actes litúrgics de la Catedral ausonenca.

Abans és precís recordar l'època en què aquest sagrat edifici fou construït, i l'època ens dirà el seu estil arquitectònic. L'obra fou començada en 1782, any en el qual s'arrasà bàrbarament la construcció del gran bisbe Oliva, del 1038. Res tampoc no es conserva de la Catedral del segle ix ni de l'obra del 1400. L'arquitecte vigatà, En Morató, planejà l'actual edifici, el qual s'inaugurà el 15 de setembre de 1803.

Comprèn tres naus, un creuer amb cúpula i l'absis; motivades les naus per un doble rengle de pilastres, relativament esveltes, que sostenen les voltes seccionades per tretze espais. A les naus laterals s'obren capelles, damunt de les quals corre la coronisa i els *lunetos* corresponents, formats per les arquacions pròpies de l'estil arquitectònic a què pertany l'edifici.

La llargària d'aquest, en el seu interior, és de 70 metres; 25 d'amplària i 30 d'alçària.

Els homes del segle XVIII convertiren en calç els vells sepulcres i llençaren al foc els gòtics retaules i els més ornats elements del cadiral del cor, que, en 1440, obrà el mestre Maties Bonafè. Els fragments escultòrics es convertiren en carreus vulgars. Per mira-

cle se salvaren: el magnífic *retaula major*, obra d'alabastre del mestre Pere Oller (1418-1422), i el portentós claustre, *una de les millors obres que l'art gòtic produí en la nostra Pàtria*. Pertany al segle XIV i és obra dels *pedrers* Ramon Despuig, Bartomeu Lladernosa i Antoni Valls.

Els bàrbars dels últims del segle XVIII i principis del XIX volien destruir-lo. Sortosament, el poble de Vic imposà la seva conservació. Fou desmuntat i numerades les pedres, i es tornà a bastir, després d'un llarg plet, en 1806. El doctíssim bisbe Morgades féu completar i restaurar tan meravellosa obra.

Tot l'interior de l'edifici ha d'anar decorat, plafons, timpans, voltes, etc.; és a dir, que les pintures han de recobrir totes les superfícies compreses entre els elements arquitectònics, els quals serviran per a enquadrar les composicions. Les zones susceptibles de decoració són tres, preses de baix a dalt, això és: els plafons o murs que van del paviment a la coronisa que dona la volta a l'església; els plafons a mitja alçària, entre les capelles de les naus laterals i la coronisa, i els timpans de damunt d'aquesta i les voltes de les tres naus.

La *idea-mare* del conjunt és la de representar la Vida terrenal i la Vida eterna, inspirada en la nostra Santa Fe Catòlica.

Així, en les parts baixes o inferiors de l'edifici es representa la Vida en aquest món; en les parts altes i en les voltes, la Vida celestial; els plafons intermedis representen alguns episodis de la història sagrada, en els quals el Cel estigué en contacte amb la Terra per mitjà dels seus missatgers; el Salvador nostre; els Àngels. A la dreta de l'església, es figuren escenes del Nou Testament; a l'esquerra, escenes de l'Antic Testament.

Els motius principals d'aquesta grandiosa decoració mural, corresponen als tres elements més importants de l'edifici.

Primerament, l'absis, o sigui el Presbiteri on s'eleva l'Altar Major, el Santuari, al punt culminant del qual el creient deu dirigir, preferentment, tota l'atenció.

L'assumpte més adequat en aquest lloc principal, no n'hi correspon d'altre com la representació de la *pedra fonamental* de l'Església i els apòstols Sant Pere i Sant Pau.

Tu es Petrus et super hanc petram œdificabo Ecclessiam meam (1). Els dos grans apòstols figuren en el plafó central de l'absis, i suporten un bloc enorme on es representa un esbós, gai-

(1) St. Mateu. XVI.

rebé informe d'un temple; idea dels començos de l'Església, imprecisos encara; de línies, si bé fermes, no del tot precisos.

A dreta i esquerra, quatre plafons contenen les representacions dels quatre Evangelistes que porten els llibres oberts, i acompanyats dels animals simbòlics: Sant Joan, l'àguila; Sant Lluç, el bou; Sant Marc, el lleó; Sant Mateu, l'àngel.

En els altres dos restants plafons, a dreta i esquerra, completen superbament la decoració del presbiteri: al del cantó de l'Evangeli, una gran composició representa l'*Homenatge de l'Orient*, i el del cantó de l'Epístola, l'*Homenatge de l'Occident*.

Els tres panys de paret de l'extrem de l'església, o sigui, els de la part que correspon al darrera de la façana, queden del tot decorats amb tres grandioses composicions: a l'esquerra, mirant a fora, el Judici final; en el centre, damunt la porta principal, la Crucifixió, i a la dreta, l'enterrament de Jesús.

A la part inferior del plafó col·locat damunt de la porta principal, els *Profetes* dels antics temps tanquen el llibre de les Profecies.

En la volta central de l'església, la Santíssima Trinitat.

En les altres seccions de la volta, des de l'ingrés al creuer, una multitud de Benaventurats entren al cel seguint al Salvador.

En les voltes de les naus esquerra i dreta, els missatges de Déu als homes, i dels homes a Déu:

El do de Vida: la Ingratitut, la Justícia Divina, l'Arrepentiment, el Missatge d'Amor: El cant d'acció de gràcies.

En els vuit timpans de les voltes, les Vuit Benaventurances.

En els dos extrems del creuer, dos plafons; la Vida activa. La Vida contemplativa.

La vida activa mostra l'existència de l'home: (S'hi representa la plana de Vic; enmig, en primer pla, la Casa pairal; en l'interior, el Naixement a l'un costat i la Mort a l'altre; al brancal de la porta, l'home, la dona, la família; al fons, la població, la vila; el carrer major que porta a l'església; la gent que hi va, o en surt. El Bateig; el Casament; l'Enterrament.

El conjunt de la composició està surmuntat i travessat per un pont, on es veu, de l'un costat, *el jovent que va a la sembra*; de l'altre, els vells que tornen amb la *collita*.

La Vida contemplativa descriu la vida de l'asceta; per fons, té la visió del Montserrat, amb els ermitants i amb episodis de la seva existència; surmunta aquesta composició *Sant Francesc rebent les estigmes*.

Aquests són els assumptes que En Sert es projectà realitzar, i que exposa en aquest ordre Mr. Dezarrois en el seu estudi suara esmentat.

No consideràriem, però, suficient el que havem dit de l'obra del nostre gran artista, sinó donéssim a conèixer el que sobre la mateixa té escrit Mn. Gudiol en el substanciós opuscle-guia, ara de poc publicat.

Certament, davant la indiscutible autoritat de l'eruditíssim arqueòleg no havia jo d'exposar abans, atrevidament, les meves impressions, filles del major entusiasme. Sigui'm, doncs, perdonada la meva gosadia, i estudiem el que l'illustre conservador del Museu de Vic opina sobre el particular i la descripció de cada una de les composicions que decoren actualment les parets del religiós edifici.

PELEGRÍ CASADES I GRAMATXES

Tradicions

PIRENENQUES

L'ermita de Sant Beat, a Servi

Al poblet de Servi, del districte de Sort, hi ha una petita ermita dedicada a Sant Beat. Segons conta la llegenda aquest Sant va passar per Servi de retorn d'un pelegrinatge al santuari de Sant Jaume de Galícia. Una gran nevada l'obligà a refugiar-se en una cova durant un gran nombre de dies, impossibilitant-lo de continuar el viatge al seu país. Assabentada la gent del poble de la presència del pelegrí, l'anà a visitar a la cova; li demanà consells per als seus dolors i guariment per als seus mals. Més tard, quan el pelegrí fou santificat, al lloc on hi havia la cova hom aixecà una ermita.

Cada any, tots els veïns de Servi deixaven una garba de blat per a fer pa, a benefici del Sant i per al sosteniment de l'ermita. Un any, per mala collita i per haver-se refredat la devoció, cap veï no volgué donar la garba de costum. Un dia tothom es trobà a mancar garbes del graner, sense saber qui les podia haver pres. Al cap d'un temps, quan anaren a celebrar la festa del Sant, en obrir l'ermita hi trobaren un nombre de garbes igual a les que el veïnat havia trobat a mancar, i justament el mateix nombre que

aquest hauria hagut de donar, segons l'antic costum. Des d'aquell miracle, tots els veïns han donat llur garba de blat.

Sant Martí, a la Vall d'Aran

La Vall d'Aran, per la seva elevada situació, és molt perjudicada per les grans tempestats i fortes pedregades, les quals hi fan molt pesada la vida hivernenca. És general la creença que, molts anys enrera, abans d'aparèixer Sant Martí, aquestes tempestats i pedregades havien estat encara molt més fortes i abundoses. Sant Martí prometé la seva protecció a la Vall si aquesta li augmentava la devoció. D'aleshores ençà, s'hi han anat aixecant algunes ermites dedicades al Sant, el qual féu apaivagar la fúria dels fenòmens atmosfèrics.

L'argolla de Fontargent

Al Nord d'Andorra, hi ha una alta muntanya molt poc fressada puix que és molt abrupta, coberta de neu gairebé més de la meitat de l'any i de terreny molt trencat i inaccessible, coneguda amb el nom de Fontargent.

Segons hom diu, en aquesta muntanya hi ha clavada una grossa anella, de la qual es donen diverses explicacions.

Es diu que fou clavada allí en començar-se el món; quan els homes encara eren gegants, i que el pare Noè hi va lligar la seva arca quan, cansat de navegar, volgué saber si hi havia terra ferma, i que des d'allí envià el colom en cerca de terra seca, i també que allí va esperar el retorn d'aquest.

Una altra llegenda diu que Aníbal lligava els elefants del seu exèrcit en aquella anella, quan descansava en algun campament; i que quan acampà a la Fontargent, en fou tret per una grossa tempesta que no li donà temps d'emportar-se-la en reprendre el viatge.

Una altra versió diu que la hi va deixar en Ludovic Pio, en senyal de limitació entre les terres de França i Espanya.

La cova de Finestres

És un petit catau molt poc profund, situat a dalt de la cinglera de Finestres i a la dreta de l'antic castell. Per tot el país es diu i es creu que aquella cova baixava tota la cinglera fins a sortir prop del riu Fluvià.

Que quan el castell va estar assetjat pels moros, els cristians cada dia menjaven peix fresc, puix que, per la cova, l'anaven a cercar

al riu. També per mitjà de la cova sortien a comprar per aquells pobles tot el que necessitaven, i així burlaven el setge dels musulmans.

Un dia, el senyor del castell convidà el cabdill moro a sopar i aquest acceptà; restà sorprès en veure que li donaven peix fresc, per la qual cosa decidí alçar el setge, puix que considerà el castell inexpugnable, car comprengué que els assitiats tenien alguna sortida que, al poc enteniment del moro, els permetia arribar fins a la mar.

L'ós i la Mare de Déu

Diu la dita que per la Candelera l'ós surt de la cova. Aquesta dita, general en gairebé tot Catalunya, deu tenir el seu origen a les altes regions pirenenques, on encara habita l'ós, el qual, durant els freds hivernals, s'amaga dintre d'una cova d'on no surt fins pels dies de la Candelera, que els freds ja van en decadència.

Segons la llegenda, una vegada, el dia de la Candelera, la Verge anava a missa, portant el nen Jesús al braç. L'ós, que precisament aquell dia havia sortit de la cova, la va trobar pel camí i en veure-la va fer un bramull. El crit ronc i inesperat de la bèstia espantà la criatura, la qual va posar-se a plorar; la Verge, tot consolant-la, digué a l'ós:

—Fuig-me d'aquí, mala bèstia, que ós ets, ós seràs i ós quedaràs.

D'aquesta divina maledicció esdevé que l'ós sigui una bèstia inconcreta, que no és blanc ni negre, no és ferotge ni deixa d'ésser-ho, i que té una forma tota estranya i xaparra.

En molts pobles de les afraus pirenenques, fins fa poc havia existit un curiós i primitivíssim costum, el qual consistia a anar a caçar l'ós. En alguns llocs es feia el dia de la Candelera, en altres per Carnestoltes i en algun poble de la vall d'Andorra, per extensió, es feia el dia de la festa major.

Consistia en vestir un jove amb una pell d'ós, ben lligada i ajustada al cos, i amb un cap d'aquell animal; hom simulava ésser un ós tan bé com sabia. De bon matí, aquest anava al bosc; en havent dinat, hi anaven els caçadors a cercar-lo. Consistia el mèrit de l'ós en saber situar-se en llocs on fos ben difícil trobar-lo. Quan el trobaven li feien diversos trets de pòlvora sola; s'armava un gran aldarull, fins que el que feia d'ós es donava per mort.

Aleshores, els seus companys l'agafaven, li posaven una corda al coll i el portaven al poble, on el feien ballar al so d'un fluviol. La broma durava tota la tarda; abans d'acabar, i com a part final de la gresca, afaitaven l'ós, la qual cosa feien amb una destreal. Hi

ha tres melodies especials per a aquest joc o dansa primitivíssima: la de passejar l'ós, la de fer-lo ballar i la d'afaitar-lo. Totes tres les tinc recollides.

Hi havia alguna localitat on eren diversos els óssos que caçaven. El xibbarri i gresca que s'armava era indescriptible, puix que els óssos es llançaven damunt de totes les dones que trobaven. Un cop acabada la festa, els óssos i llurs caçadors ballaven un contrapàs de concòrdia, en el qual podia prendre part tothom.

VALLESANES

Santa Quitèria

Santa Quitèria era filla d'un rei molt dolent i sanguinari que volia casar-la amb un alt personatge. No li era plaent el casament a la Santa i es volia fer monja. Quan va enterar-se dels propòsits del seu pare, com que sabia que si els contradeia rebria un fort càstig, decidí fugir del seu palau i anar pel món demanant caritat i fent vida de penitència. Quan el seu pare es donà compte que la seva filla havia fugit, sortí a cercar-la pel món, i, per tal de trobar-la més fàcilment, es féu seguir per la seva llopada de gossos.

Ni Santa Quitèria ni el seu pare no eren pas d'aquí, eren de molt lluny. Voltant el món, l'una i l'altre passaren molts anys, i com més temps transcorria més s'encenia la ràbia del pare, que desesperava en veure que enlloc podia trobar la seva filla; i més creixia també el delit dels gossos perquè de tant voltar i caminar tot el dia es cansaven molt.

Un dia, a la vora de Granollers, tocant el poble de la Roca, els gossos del rei trobaren la Santa dormida a la vorera d'un camí. De seguida se li tiraren al damunt i la varen despedaçar en mil bocins; però, tan bon punt com li feren caure el cap, en el mateix lloc on aquest va anar a parar brollà una font. De seguida que els gossos en begueren l'aigua es tornaren encara més rabiosos del que ja eren i es llançaren damunt del rei i el destrossaren; així obtingué el càstig per la seva malifeta.

El cos de la Santa pujà al cel; el del seu pare se'l menjaren els corbs. Al poble de la Roca encara existeix la font; al seu costat bastiren una ermita dedicada a la Santa, on es guarden unes relíquies seves. La font és visitada per gent de tot el món; la seva aigua guareix el mal de ràbia. Santa Quitèria és l'advocada contra aquest mal, puix que ella en va morir, i també és advocada i protegidora dels captaires, ja que ella també havia demanat caritat.

Hi ha una cançó popular que explica aquest fet, encara que de manera diferent de la llegenda. Diu així:

*Sí n'hi havia una donzella
que n'hi cercaven marit;
quan ella ha sabut la nova
se n'és calada fugir.
Tres germans que ella tenia
la cercaven dia i nit;
l'han trobada dormideta
a la vora d'un camí.
Un germà li deia a l'altre
—Si la matéssim aquí;
l'un s'arrenca d'una espasa,
l'altre d'un punyal d'or fi.
Al primer cop que li donen
el cap li varen partir;
el cap li va caure a terra,
l'ànima al Paradís.
On el cap va caure a terra
una font hi va sortir,
que cura de mal de ràbia
que és mal que no es pot sofrir.
On el cap va caure a terra
varen fer-hi un monestir;
les parets en són de plata,
els altars són d'or del fi.
Capellà que diu la missa
és nostre Déu Jesucrist,
escolà que l'acompanya
els àngels del Paradís.*

Segons la cançó foren els seus germans els qui la mataren, i per res no hi surten els gossos; no obstant, hi surt la font que guaireix el mal de ràbia, i un monestir que pot ésser l'ermita de la Roca de què ens parla la llegenda.

Aquesta cançó és molt coneguda. L'he trobada diverses vegades, en les meves recerques, en diferents indrets de Catalunya. Sol ésser cantada pels captaires per demanar almoïna. També hi ha una cançó en castellà de Santa Quitèria, molt popular entre els captaires de la Catalunya nova, els quals l'ampren com oració de capta.

JOAN AMADES

ESTACIÓ METEOROLÒGICA DE VIELLA (VALL D'ARAN)

QUART TRIMESTRE DE 1931

BARÒMETRE *

TERMÒMETRE

MESOS	D A Q U O M E T R E																
	Pressió màxima del mes	Dia mínima del mes	Pressió mitja mensual a 8 h a 16 h	Temp. màxima del mes	Temp. mínima del mes	Oscil· lació	Promedi tempers. màxims.	Promedi tempers. mínims	Oscil· lació mitja	Temperatura mitja mensual a 8 h a 16 h	Promedi mà. i míf.						
Octubre	689,5	4	661,0	25	632,0	680,9	681,4	27°,0	5	—4°,0	29	16°,84	6°,10	10°,74	9°,06	13°,32	11°,47
Novbre.	686,7	3	666,7	8	679,2	678,1	678,6	22°,0	3	0°,0	22	13°,00	4°,40	8°,60	5°,63	9°,67	8°,70
Desbre.	693,9	24	669,5	29	684,3	683,3	683,8	19°,0	6	—11°,0	22	6°,07	—3°,07	9°,14	—1°,55	2°,32	1°,50

PSICRÒMETRE

PLUVIÒMETRE

ANEMÒMETRE

MESOS	Humitat relativa a 8 h	Promedi a 16 h	Precipitació total en mm.	Nombre de dies de pluja	Nombre de dies de neu	Màxim gruix de neu	Precipit. màxima en 24 h. mm.	Dia	Direcció dominant	Recorre- gut en 24 h	Recorre- gut màxim en 24 h.	Dia	Direcció dominant pluges or- dinàries
Octubre	91	84	89,0	5	0	0	40,0	1	Ni Calma	—	—	—	N
Novbre.	82	81	136,0	9	2	—	38,0	28	Si Calma	—	—	—	Calma i N
Desbre.	77	72	63,0	1	6	30	28,0	20	Ni Calma	—	—	—	Calma

NÚVOLS

RENÒMENS ESPECIALS

MESOS	Dècimes de cel cob. (promedi)	A 8 h	Nombre de dies núvols	Nombre de dies coberts	A 16 h	Nombre de dies núvols	Nombre de dies coberts	Nombre de dies de rosada	Nombre de dies de gebrada	Nombre de dies de boira	Nombre de dies de tempesta	Nombre de dies de pedra
Octubre	—	15	9	7	—	15	11	1	0	0	0	0
Novbre.	—	12	9	9	—	13	5	0	0	2	0	0
Desbre.	—	16	2	13	—	18	2	0	0	0	0	0

* Les pressions baromètriques són referides al nivell de l'estació, corregides de temperatura, latitud i gravetat.